

- Hutchinson, H. G.:
Life of Sir John
Lubbock, Lord
Avebury, Macmillan
and Co., London
1914.
- Pecháček, P.:
Dobyvatelé
ultrafialového
světa. Dějiny věd
a techniky 45, 182–
192, 2012.
- Pumphrey, R. J.: The
Forgotten Man:
Sir John Lubbock,
F. R. S., Notes and
Records of the
Royal Society of
London 13, 49–48,
1958.

nou Viktorií povýšen do šlechtického stavu (1900) a z House of Commons se přesunul do horní komory britského parlamentu – House of Lords. Za svého života prosadil mnoho nejrůznějších zákonů a opatření: zabýval se především rozšířením výuky vědeckých předmětů na základních a středních školách, ochranou starověkých památek a zasa-dil se také o vznik některých nových svátků, z nichž nejznámější je Bank Holiday z roku 1871, někdy nazývaný „St. Lubbock's Day“. Krom toho se zajímal o otázky pracující třídy a problémy ekonomické, jako je rozpočet či státní dluh. Byl také znám jako velký zastán-ce volného trhu.

Ačkoli John Lubbock vedl nesmírně aktiv-ní život a ještě před první světovou válkou byl i mimo Velkou Británii velmi váženou a širo-ce známou osobností, je dnes i přes svůj ne-smazatelný význam pro rozvoj různých od-větví přírodních věd či své politické a další veřejné působení poněkud pozapomenutou

postavou. Výstižný název nese článek, kte-rý byl o Lubbockově životě napsán koncem padesátých let minulého století: *The Forgotten Man: Sir John Lubbock* (Zapomenutý muž: sir John Lubbock; Pumphrey 1958). Již rok po Lubbockově smrti vyšel jeho obsáhlý živo-topis (Hutchinson 1914). Ten se sice zabývá každým detailem jeho soukromého i veřej-ného a politického života a obsahuje nespo-čet přetištěných dopisů od mnoha známých i méně známých osobností té doby, ale po-někud opomíná právě jeho rozmanité úspěchy ve vědeckých oblastech. V poslední době se však zdá, že se blýská na lepší časy; v uplynulých šesti letech totiž vyšly hned dvě anglic-ky psané knihy věnované Johnu Lubbockovi, který si obdiv a uznání zasluhuje už jen za neuvěřitelně aktivní a plodný život, jenž bude svou inspirativností aktuální po všech-ny časy. Krátce se o jeho životě a podrobně-ji o jedné z jeho prací rozepisuje i autor této vzpomínky (Pecháček 2012). ∞

O čase

O fragmentaci času a pomíjivosti všeho

EDUARD
KEJNOVSKÝ

„Marnost nad marnost! řekl Kazatel. „Marnost nad marnost, všechno je marnost! K čemu je člo- věku všechno to pachtění, kterým se pachtí pod sluncem? Jedno pokolení odchází a jiné přichází, země však nehnutě trvá navěky. Slunce vychází a znovu zapadá, aby chvávalo tam, odkud vyjít má.“
Bible, kniha Kazatel 1,2–5

Když ráno přijdu do práce, nejprve zapnu počítač. Kouknu na e-mail. Některé e-mail je potřeba vyřešit hned. Někomu odpovědět či někam zavolat. Pak se pustím do plánova- né práce. Například psaní odborného člán-ku. Po chvíli přijde student s dotazem, jak má dělat to či ono. Chvilí se mu věnuji a pak se zase vrátím k psaní. Za nějakou dobu, co se vnořím do tvůrčí činnosti, zazvoní telefon. Úřednice z účtárny potřebuje hlášení o čer- pání mezd z grantu. Musím tedy přepnout do programu účetnictví. Dodat potřebný papír. Mezitím přijde dopis z redakce. Náš předchozí rukopis je nutno ještě předělat. Je proto potřeba se sejít s kolegy spoluautory. Domluvit se, jak naložíme s rukopisem a co kdo dodělá. Poté se vrátím k psaní původní- ho rukopisu. Po chvíli zazvoní telefon z fa- kulty. Jak že to vypadá s výukou. A tímto způsobem a tempem probíhá celý den.

Náš čas je stále fragmentovanější. Stále ví- ce těkáme z jedné činnosti do druhé. Neu- stálé zanořování se do jednotlivých činnos- tí a přepínání mezi nimi. I když se říká, že změnou činnosti člověk vlastně relaxuje,

mám pocit, že přeskokování z jedné věci na druhou je velice vyčerpávající a vede k po- vrchnosti. „Nestíhám, nemám čas,“ slyšíme všude kolem sebe. Každý bojuje s nedosta- kem času. Někdy se zdá, že nemáme čas ani na to, co právě děláme. Čas je otázkou pri- orit – vždy ho máme i nemáme. Záleží na tom, jakou důležitost každé věci přiřadí- me. Když vám onemocní dítě, tak čas má- te, i když stále nestíháte. Času máme všich- ni stejně, americký prezident či bezdomovec na nádraží. Všichni máme 24 hodin denně a je jen na nás, jak je rozdělíme.

Na pobytu v horách je krásné i to, že tam čas fragmentovaný není. Když jdete dlouhé hodiny po rozlehlých prostranstvích náhorní planiny Hardangervidda v Norsku, kraji- na se mění jen pomalu – jsou to široká údolí a pouze čas od času vystoupíte do sedla a otevře se nový obzor – pod sebou uvidíte dlouhá jezera, mnohá pokrytá zčásti ledem, a na jejich březích leží ještě sníh. Jdete ryt- mickou chůzí, stále stejným tempem. Rád si při chůzi v duchu zpívám, má oblíbená je pí- seň Divoké koně od Jaromíra Nohavici. Při té mi to šlape samo. Na rytmické chůzi je ně- co magického; rytmus dodává pocit klidu a bezpečí, snad podobný tomu, který jsme zažívali jako děti, když nás rodiče pohupova- li v kočárku. Così, co jakoby nastaví mozek na určitou frekvenci, jež se podobá okamžikům, které prožíváme před usnutím. Jdete ja- ko stroj a přestanete vnímat i tíhu batohu na

Doc. RNDr. Eduard
Kejnovský, CSc., (*1966) viz
Vesmír 92, 198, 2013/4.

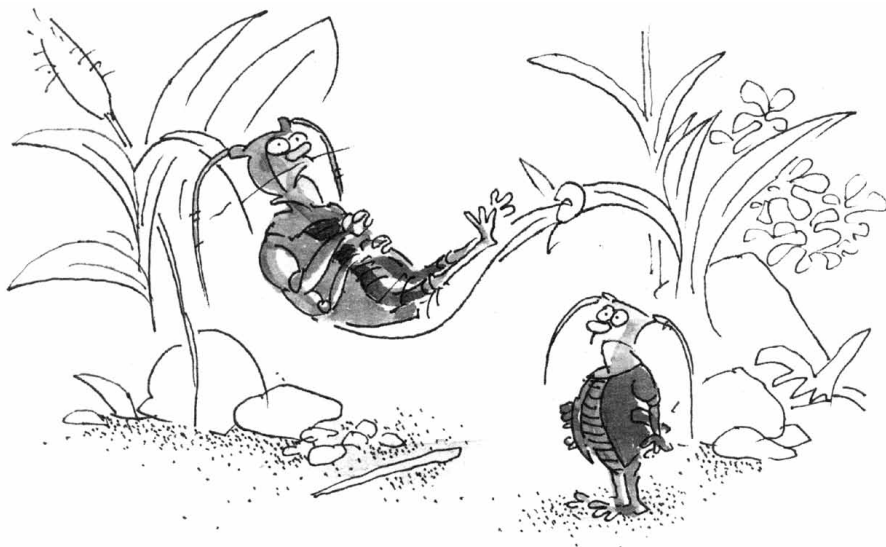
zádech. Jsou to jedinečné okamžiky, kdy je dostatek času o něčem přemýšlet. Avšak jen tehdy, je-li mysl prázdná a klidná. Podobně, jako když vidíme svůj obraz zrcadlíci se v nádobě s vodou jen tehdy, pokud voda není zčeřená. Tehdy můžeme dospět k hlubšímu vhledu do smyslu věcí a bytí. Kdo nevěří, ať to někdy zkusí.

Během roku chodím někdy do práce pěšky. Mám to něco přes čtyři kilometry po okraji města. Cesta vede mezi zahrádkami a přes medlánecké kopce. Trvá mi necelou hodinu. Řekli byste ztráta času. Opak je pravdou. Tuto hodinku považuji za nejlépe využitou část dne. Ticho a pravidelný rytmus. Cestou si v klidu promyslím, co jsem udělal a co mě čeká. Nikdo mě neruší a telefony nezvoní. Hluboce dýchám a cítím se lehce. Pravý opak stresu v ranní dopravní špičce v autě, protiváha přeplněné tramvaji. Jak stárnu, miluji ticho a mlčení víc než ruch a mluvení. Věřím totiž, že mlčení poklady strádá, zatímco mluvení je utrácí...

Jsou místa, kde ticho a pravidelný rytmus vládnu po staletí. Nedávno jsem se na internetu dočetl, že ve známém pravoslavném klášteře na ostrově Valaam uprostřed Ladožského jezera na severu Ruska hledají brigádníky. Za stravu a ubytování v klášteře dobrovolníci pracují v zemědělství. Vlastně mě na tuto nabídku upozornila žena. Ne že by se mě chtěla na pár týdnů zbavit, jen ví, že by mě něco podobného mohlo lákat. Představa velkého jezera, ostrova s rozlehlým klášterním komplexem, příšeří pravoslavných chrámů se svíčkami zapíchanými do jemného písku a ticho... To zní lákavě. I když se přiznám, že pro člověka trávícího během roku velkou část dne u počítače by náhlý přechod k orbě či kosení trávy nemusel být jednoduchý, věřím, že v pravidelném cyklu zemědělských prací a liturgického roku každý lépe pochopí zákonitý rytmus v přírodě. Liturgický rok kopíruje práce na polích. Hlavní církevní svátky jsou umístěny do období relativního pracovního klidu. Vánoce se navíc slaví v období nejkratšího dne, což je pro mnohé lidí doba tíživá až depresivní, kdy člověk potřebuje nějak podepřít a potěšit se.

Demokritos údajně kdysi řekl, že život bez svátků je jako dlouhá cesta bez hospod. Nejen svátky, ale i čas sám dokáže pozvednout a zahladit rokliny v naší duši. Všechny trable se zdají malichernější, když je postavíme tváří v tvář své smrti. Není špatné si v dobách úzkosti a starostí vzít do jedné ruky tento problém a do druhé položit svou fiktivní lebku a říct si známé „co jsem já – byls i ty, co jsi ty – budu i já“ a momentální trable jsou pryč. Uvědomíme si totiž, že v době nezdaru řeka našeho života pouze protéká zúženým místem, soutěskou, peřejí či vodo pádem, a že se za chvíli opět rozleje do potřebné šíře. A nakonec stejně splyne s širošími vodami moře...

Vzpomínám si na příběh, v němž jeden vznětlivý vladař, podléhající často pocitům nepřiměřené radosti i těžkého smutku, hledal rádce, který by ho této slabosti zbavil.

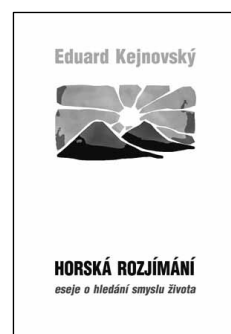
UŽ JE MI TŘICET DNŮ. ASI BYCH MĚL ZAČÍT PSÁT PAMĚTI.

Našel se jeden mudrc, který králi daroval prsten, do něhož nechal vyrýt nápis. Poradil pak králi, aby se vždy ve chvílích silných emocí na prsten podíval. Bylo tam napsáno „Všeho do času, všechno pomine“. Špatné i dobré, vše zahladí čas. Rád si čtu ze starozákonní knihy Kazatel: „Marnost nad marnost. Všechno je jen honba za větrem.“ Tyto věty zpočátku dráždí, provokují, mohou vést k pocitu beznaděje. Při jejich hlubší kontemplaci naopak v duši nastolí vyrovnanost, nadhled a pokoj.

Pomíjivost věcí je zřejmá i v naší vědecké práci. Vědci jsou vlastně stále na cestě. Přidávají kamínky do mozaiky poznání lidstva. Vyvíjejí nové metody – nástroje, jimiž odkrývají tajemství přírody. Metody zkoumání se zdokonalují úžasným tempem. Například přečtení genetické informace jednoduchého viru trvalo celým týmům dlouhé roky. Později si vědci troufli na složitější organismy. Rozluštění tří miliard písmen genetické informace člověka trvalo asi třináct let a podílelo se na něm několik špičkových světových laboratoří. Nyní jsou již nástroje pročitání knihy života tak mocné, že tatáž práce trvá pár hodin či dnů. Laborantka vloží vaši DNA do stroje, dá si kafe a pak si můžete sednout k počítači a máte přečteno vaše genetické poselství. Vše se vyvíjí v duchu hesla „stále rychleji a rychleji“.

Ano, stále rychleji a rychleji. Při všem tom honění si ani nevšimneme, že se život blíží ke konci. Pak už je marné litovat, že jsme nestrávili více času s přáteli, že jsme se málo věnovali dětem či nezašli častěji navštívit staré rodiče. Proč jsme místo pobíhání po hypermarketech nevezali děti na vycházku do lesa nebo s nimi nešli pouštět draky? Proč jsme zůstali déle v práci, a nešli místo toho třeba pomlčet s blízkým přítelem nad sklenicí piva? Proč jsme se snažili prosazovat své touhy, a raději nevyslechli druhé? V šatně na konci života budeme muset zanechat všechny plné kufry, peníze i tituly. Dále půjdeme jen s tím, co dobrého pro druhé jsme vykonali... ☺

**Kresba
© Vladimír Renčín.**

*Ediční poznámka:
Ukázka
z připravované
knihy esejů Horská
rozjímání (Eseje
o hledání smyslu
života), která
vyšla v dubnu
v nakladatelství
nakladatelství Cesta.*